

MIT GONDOLNAK RÓLUNK AZ EU-BAN?

Egy hónapja azzal volt tele minden, hogy rajtunk nevet a világ, ahogyan naponta új miniszterelnök-jelöltek neve merült fel. Valójában a külvilág utóbb éppen, hogy elismerően nyugtázta, hogy "alig egy hét" alatt megoldódott a kormány(fő)válság... A történet azért példaértékű, mert mutatja, hogy nemcsak emberek, de népek is tévedhetnek olykor az önmagukról alkotott kép dolgában.

Most öt éve, hogy benn vagyunk az Európai Unióban, tizenöt, hogy jelentkeztünk. Volt egy kép rólunk, mielőtt beléptünk - és kialakult egy másik, mióta megismertek minket... De nem feltétlen úgy, ahogy gondoljuk, és nem mindig olyasmikről, amik alapján mi látjuk magunkat.

A "gulyáskommunizmustól" indulva

A megítélés alakulásának van egy közhely-képekből álló felszínes íve, ami a gulyáskommunizmustól a vasfüggőnyt bontó magyar-képen keresztül a legesélyesebb EU-tagjelölt státuszig tart, elvezetve az immár sok mindenben botladozó új tagállamig.

Ebben a képsorban az "aranykor" alighanem a nyolcvanas évek végén, kilencvenes évek elején volt. Amikor egész Európa ünnepelt minket a falbontásban játszott szerepért, újra felerősítve a fakuló ötvenhatos forradalom képét is. És bár az EK politikai elitjét sokkolta, amikor 1991-ben Antall József átadta a tagsági igényt felvető levelét, igazából Magyarországot akkor sokan úgy tekintették, mint amelyik - potenciálisan - máris szinte az EK kapujában áll. Talán azért is, mert Magyarország akkor már évek óta a Nyugat kedvence volt. A híres "legvidámabb barakk", ahova nyaralni is el lehetett menni, hiszen tele voltak a boltok, jó volt a közbiztonság, az ország szép, a klíma (sokszor...) jó, a konyha pedig kitűnő. Az ország dolgait egy fokkal jobban ismerők azt is tudták, hogy a magyar gazdaságban már jelen voltak és terjeszkedtek a piacgazdasági elemek, növekvő arányú magánvállalkozás volt, az emberek pedig még utazhattak is (időnként, és ha volt pénzüik rá...).

Mindez éles kontrasztban állt az eközben éppen bekeményítő csehszlovák, román, vagy keletnémet és bolgár rendszerekhez képest, (nem beszélve Jarizelski rezsimjéről Lengyelországban - a balti államok pedig még nem is léteztek). Úgyhogy Magyarország nyugati szemmel nézve valóban üdítő színfoltnak látszott. Kommunista ugyan, igaz, VSZ-szövetséges is, ez is igaz, de amúgy majdnem olyan, mint mi, vagy legalábbis könnyen olyanná válhatna - ez volt a felszíni kép.

Tudták-e, mi van e mögött? Mekkora a hiány, az adósság, a kapukon belüli munkanélküliség, miért botránys a nagyvállalati termelékenység, hol húzódik a szabadság határa, hogyan dolgozik a politikai rendőrség?... Egy-egy szakértő, meg a véleményükre esetleg ránéző ritka politikus tudott valamennyit. De hatásuk sosem vált mérvadóvá.

Ami azt is jelenti, hogy ezek az első vélemények nem annyira rólunk állítottak ki elsősorban bizonyítványt, hanem arról, hogy milyen távolságról néztek minket, kik, és mit. Más kérdés, hogy többnyire ma is ezen fordul meg sok minden.

"Második aranykor"...

Amíg Magyarország más politikai rendszerhez tartozott, addig főként a tagállamok foglalkoztak vele és ők sem testületileg, hanem kétoldalú alapon. Az említett "legvidámabb barakk" vélemény sem "közösségi álláspont" volt, hanem a tagok - egybeeső... - meglátása. A berlini fal leomlása és a rendszerváltás ténye már közösségi reakciót is eredményezett. De itt meg főként a régiót nézték, a megközelítés pedig politikai, stratégiai volt.

Analitikusabb odafigyelés az egyes országokra azt követően kezdődött, hogy megindult a tárgyalás a leendő társulási szerződésről. Ekkor viszont a technikai részletek - gazdasági, kereskedelmi, állategészségügyi, stb. adatok - váltak fontossá. A néhány évvel később megkezdődött csatlakozási tárgyalással aztán ez vált totálissá. Beindult az ország jogi és gazdasági rendszerének a módszeres átvilágítása és összevetése a teljes körű EU-joganyaggal.

Mindez azonban nem vált hátrányunkra. Kiderült, hogy hála a korábbi intézményei és jogszabályi reformoknak, a magyar adottságok sokszor közel álltak az EU-normákhoz. Akkoriban a Bokros-csomag már kezdte éreztetni hatását, hát a gazdaság is feljövőben volt. Ráadásként pedig kellemesen meglepte az EU-oldalt a magyar tárgyalási kultúra. A magyar delegáció többnyire felkészültebben és "EU-technikára" emlékeztető módszerekkel tárgyalt (ha kellett, sok hetes, hónapos diplomáciai munkával készítve elő egy-egy pozíciót a tagállamok körében, mindenkor konstruktívan építve egy-egy dossziét), mint sok más tagjelölt.

Ez volt a második "aranykor": amikor sokan Magyarországot tartották a legérettebb jelöltnek, amelytől belépés után azonnal repülőstartot vártak.

Aztán öt éve tagok lettünk, és napi szinten kerültünk valamennyi uniós szereplő látókörébe. Kezdődtek a hazai nehézségek - és kezdetét vette a "tagtársi vizsga" is...

Mit néznek rajtunk?

A magyar önkép szerint a rólunk kiállított bizonyítvány a belépés óta folyamatosan romlik. Szögezzük le: valóban sokat romlott az ország megítélésében. De nem ugyanazért, amiért ma sokan rosszabbul érzik magukat az országban. Hanem mert EU-tagként kezdtünk egyből s másból kilógni a sorból.

Itt érkezünk vissza a kormányfő-váltás kapcsán jelzett reagálásra. Ami újólaj megerősítette, hogy az uniós értékelés paraméterei alapvetően mások, mint azt sokan gondolják. Sok

minden, amiről azt hisszük, hogy kiveri a biztosítékot, az EU-pályán nem kelt feltűnést. Magyarországon végzetes tényként tárgyalták, hogy a kormány parlamenti kisebbségi bázisra szorult. Az EU-ban ez senkit nem érdekelt, mert addig is bőven akadt kisebbségi kormány az Unióban. Az utcai zavargások is nekünk jelentettek újdonságot, a "rég" tagok bőven láttak már ilyet. Miként önmagában a rossz gazdasági mutatókra sem feltétlen kapták fel a fejüket. Persze, ha minden fontosabb mutató egy időbe zuhan pirosba, még hozzá olyan tagállamban, amelyet néhány éve még nagy ígéretként tartottak számon, arra azért felfigyelnek. De a dolognak nem ettől lesz éle - ha lesz -, hanem... De erről kicsit később.

EU-szinten egy tagállam megítélésében a legfontosabb a konformitás az Unió alapvető értékeivel. Rögtön utána olyanok jönnek, minthogy az adott ország mennyiben hajtja végre a közösen vállalt kötelezettségeket, mennyiben kiszámítható és stabil partner, és főként: EU-szinten együttműködő, konstruktív csapatjátékos-e, vagy sem.

Kormányfőváltás: akkor tényleg nem volt ciki?

De az volt. Viszont - Brüsszelbe csak annyi jött át belőle, hogy kormányválság van Budapesten. Ez pedig nem szenzáció. Belgiumban legutóbb félétven át képtelenek voltak kormányt alakítani. De akadt negyedévet meghaladó üresjárat Hollandiában is. Hogy nálunk abban az egy hétben egymást váltották a jelöltek? Nos, ha azt hisszük, hogy ezt is sokan követték, akkor itt az ideje elosztatni még egy tévhitet: nem vagyunk annyira fontosak, hogy minden belső rezdülésünket figyeljék

Egy ország ügyeire az odafigyelés attól függ, mennyire fajsúlyos játékos az illető, netán mennyire probléma-forrás a többiek számára -, vagy mennyire érezhető segítség ugyanott. Egy francia, brit, vagy német választást akkor is szoros figyelemmel követ mindenki, ha látszólag nem vetít előre szélsőséget. Mert már a választás ténye is fontos (leáll például a német ügybuzgalom EU-kérdésekben). De figyelmet kelthet az is, ha sok év munkáját nem lehet véglegesíteni, mert Varsó blokkolja a szerződést. Ami után sokan követik majd, vajon a választásokon megőrzi-e a kormány a pozícióját ... De figyelmet tud kelteni még egy Portugália is, amit esetleg évekig észre sem vesznek, ha egy frappáns ötlettel meg tudja menteni a Schengen-rendszer kibővítését.

Magyarország többnyire egyik kategóriába sem tartozik. Akkor viszont nem is fogják figyelni, hogy például a kormányfő-keresésnél melyik nap melyik jelölt jött szóba. Nála csak az egy hetet látják.

Magyar lépések EU-mérlegen

Nálunk többnyire problémamentes volt a többi ismérv is. Jogátültetésben Magyarország mindig is az első harmadban volt. A stabilitás és a kiszámíthatóság is sokáig magyar adottságnak számított. A részleteket nem ismerő szemében ugyanis pozitív tünet, ha egy országban másfél évtizeden át minden kormány kitöltötte a mandátumát.

Ami a csapatjátékot illeti, ez azért fontos, mert a tagországok egymás vonatkozásában leginkább ez látják. No meg azért, mert az EU működési logikája az állandó kompromisszum-keresésre épül. Magyarország itt is - az említett módon - már a csatlakozási tárgyalások idején jó hírnévre tett szert. Hát kezdetben itt sem volt baj.

Utóbb azonban már igen. A kép ezen része az elmúlt hónapokban változáson ment át! A március elsejei csúcs után egy veterán EU-szakértő azzal kezdte esemény-összefoglalóját, hogy a magyar álláspont az utóbbi időkben "hajlik arra, hogy excentrikus legyen", és akadályozza a munkát. És hogy véleményével nem lehetett egyedül, azt mutatta, ahogy a decemberi EU-csúcson már - a korábbi előéletükben éppen, hogy végletes követeléseikről elhíresült - lengyelek ajánlottak fel kompenzációt a saját részükből a magyaroknak, csak ne blokkolják tovább az adott dossziét (a klíma-csomagról volt amúgy szó). Tegyük hozzá: a magyar kormányfő fellépésében nem is az keltett visszatetszést, hogy követelt valamit az országa számára - mindenki ezt csinálja ilyenkor -, hanem hogy mindezt nem a többi delegációnál előkészítve tette.

Egyébként ugyanez volt a fő kifogás a március elsejei magyar ötlettel szemben is, ami a rendkívüli EU-csúcson a kelet-európai országok megsegítését célozta volna. Nem az ötlettel volt a fő baj, hanem azzal, hogy mindezt az érintettekkel való egyeztetés nélkül a magyar fél kivitte a nemzetközi sajtó elé. Ami a csapatjáték tagadásának minősült, és nem is váltott ki jó visszhangot.

Általában is: kevésbé fajsúlyos tagország számára mindig problematikus megtalálnia a helyét, szerepét. A fő mérce ilyenkor az együttműködés, hasznosság és konstruktivitás. Nem olyan értelemben, hogy megalázkodik és sosem mond ellent. Hanem úgy, hogy egyfelől teszi a dolgát otthon, másfelől akkor szólal meg, amikor adott témákban elfogadott módon hozzáértése, plusz tapasztalata lehet. Dánia népességi súlyra fele Magyarországnak. De volt idő, amikor a dán nagykövet hozzászólásaira mindig odafigyeltek. A németek, franciák, britek is. Mert ritkán szólt, de akkor hozzáadott értékkel. Az elmúlt egy-két évben a magyar megnyilvánulások azért kezdtek időnként terhessé válni, mert egyfelől a mögöttes országháttér nem alapozta meg őket, másrészt sokszor olyasmit érintettek, amiben nem feltétlen Magyarország tapasztalata az, amire mindenki felkapja a fejét. Ahogy Peter Ludlow, ismert EU-szakértő fogalmazott egyszer: ha Málta delegációja folyton iparpolitikáról oktatná a többieket, hamar elfordulnának tőle. Hát még ha mindezt előzetes, kétoldalú egyeztetéseket átugorva, a plenáris ülések amúgy is szűk idejét terhelve produkálná...

Szóval, országimázst EU-körökben általában nem belpolitikával lehet rontani, de még csak nem is gyenge gazdasági teljesítménnyel. Hanem például következetlen viselkedéssel, vagy az EU-pályán az összjáték megzavarásával. Az ilyesmi sokkal tartósabb foltot hagy, minthogy hány százalék volt egy évben a deficit. (Jellemzően, a makrogazdasági mutatóink esetében sem azért sérült a kép, mert azok rosszak voltak, hanem mert a vonatkozó adatokat magyar részről háromszor is módosítani kellett... Ami már viszont a kiszámíthatóságot sértette.)

Restaurálható

Azzal kezdtük, hogy nyilván volt egy magyar-kép csatlakozás előtt, és kinőtt belőle egy másik a tagság után. Kár lenne tagadni, hogy az utóbbi már arrébb áll az "aranykoroktól". De azt is hozzá kell tenni, hogy akkor még sokkal kevésbé voltunk szem előtt. Ki tudja, ha akkor is mindent láttak volna... Cserébe, ezek a mostani zavaró foltok nem lemoshatatlanok. Egy jó elnökség például 2011-ben... sok mindent feledtethet. Ha sérült is kép, még restaurálható

Bruxinfo Európai Elemző Iroda

A BruxInfo Európai Elemző Iroda a BruxInfo-csoport tagja. Alapítói több, mint 10 éves folyamatos brüsszeli jelenléttel, tapasztalattal és kapcsolatrendszerrel rendelkező Európai Unió ügyekre specializálódott szakértők. Működésében külső munkatársak és partner-szervezetek is segítik.

Az Iroda által - egyéni megrendelésre és folyamatosan készített - tanulmányok, elemzések célja elemző módon feltárni és bemutatni folyamatban lévő Európai Unió történések, kez-deményezések háttérét, előzményét, kiemelni lényegi pontjait, a történések jellemző trendjét, várható alakulását, lehetséges jogszabályi, piaci, üzleti avagy EU-politikai következményeit.

A BruxInfo csoport 2000 novemberében kezdte működését a BruxInfo – brüsszeli bejegyzésű korlátolt felelősségű társaság - megalakulásával.